

YPAC 2026 resolucije

1. »Dam good solar« – Učinkovita uporaba vodne infrastrukture s sončnimi paneli

Zaradi velike porabe energije fosilna goriva uničujejo planet. Da bi zadostili naraščajočemu povpraševanju potrošnikov, lahko rešitev, kot je »Dam good solar«, zagotavlja energijo brez dodatne rabe prostora, kar pomaga ohranjati naravni ekosistem, saj se sončni paneli namestijo na jezove.

Sežiganje fosilnih goriv, ki je posledica človekove dejavnosti, ozračje onesnažuje s toplogrednimi plini. Zaradi tega problema so ljudje začeli razmišljati o možnih nadomestilih za te temeljne vire energije. Hkrati se je zaradi porasta potrošništva od poznih štiridesetih let 20. stoletja naprej povečala gradnja po celotnih Alpah, kar je danes vidno v pomanjkanju prostora na zemljiščih, primernih za bivanje. Zato bi moralo biti iskanje obnovljivih virov energije, ki ne škodujejo okolju in jih je mogoče vključiti v že obstoječo infrastrukturo, prednostna naloga.

Gorska območja so na splošno močno izpostavljena soncu. V povprečju imajo približno 300 sončnih dni na leto, pri čemer se izkoristi manj kot 10% te energije. Poleg tega so alpske regije zgradile hidroelektrarne, pri čemer so ostale velike površine jezov, večinoma z dobro osončenostjo, neizkoriščene.

»Dam good solar« predstavlja koncept, pri katerem bi čelne površine jezov prinašale dodatne koristi, namesto da ostajajo neizkoriščene. Po študiji iz Švice bi lahko namestitev sončnih panelov na vse jezove državi zagotovila 8% več energije. Del proizvedene energije bi se lahko namenil tudi delovanju samega jezua, na katerem bi bili paneli nameščeni, na primer za črpanje vode navzgor ali za zagon turbin.

Raziskave poleg tega kažejo, da pozimi sneg ne predstavlja resnične težave za pridobivanje sončne energije. Ker so površine jezov zelo strme, bi sneg s panelov preprosto zdrsnil, ostala bi le plast zmrzali. Fotovoltaične celice bi se z lastno energijo

segrele, stopile zmrzal in preprečile poškodbe zaradi nizkih temperatur. Sisteme bi nadzorovala pristojna podjetja.

2. »Graduate with impact« – Zaključni šolanje z učinkom

Predlagamo, da mora vsak dijak oziroma učenec med šolanjem kot pogoj za zaključek šolanja opraviti obvezen podnebni projekt. Projekt se lahko izvede v različnih oblikah, s čimer bi se izobraževanje o podnebnih spremembah premaknilo od teorije k praksi in prispevalo k dolgoročni ozaveščenosti javnosti.

Ker so podnebne spremembe ena največjih globalnih groženj, je kakovostno podnebno izobraževanje pomembnejše kot kadarkoli prej. Navdih za predlog predstavljajo projekti CAS iz programa mednarodne mature IB (International Baccalaureate), pri katerih dijaki samostojno oblikujejo projekte, ustvarjajo, ostajajo aktivni ali pomagajo drugim ter se pri tem učijo iz resničnih življenjskih izkušenj. Izpolnitev takšnega projekta je pogoj za zaključek programa.

Podoben pristop bi torej lahko uvedli tudi v šolske sisteme alpskih držav, vendar z okoljskim poudarkom. Projekt bi se lahko izvajal individualno ali v skupinah ter bi moral presegati zgolj faktografsko znanje; biti bi moral celosten in interdisciplinaren. Dijaki oziroma učenci bi lahko izbirali med različnimi oblikami projektov, kar bi mladim pomagalo, da se vidijo kot del rešitve, in jih spodbudilo k bolj trajnostnemu ravnanju.

Primeri takšnih projektov bi lahko vključevali razmislek o lastnem ekološkem odtisu, raziskovalno delo, opravljanje prakse v trajnostno usmerjenih podjetjih in organizacijah, osebne izzive in projekte ali celo organizacijo aktivne pobude za soočanje z globalnimi podnebnimi spremembami.

Projekti ne bi bili ocenjeni na tradicionalen način. Namesto tega bi morali dijaki oziroma učenci pokazati resnično angažiranost, ki bi jo potrdili mentorji oziroma nadzorni učitelji. Ni potrebno, da sta refleksija in opis poteka projekta v pisni obliki, vendar bi morali biti rezultati na nek način predstavljeni in dokumentirani. Cilj projekta namreč ne bi bil doseči odlično oceno, temveč spodbuditi osebno refleksijo in resnično ukvarjanje z okoljsko temo preko aktivne izkušnje z izzivi.

3. »Module Nature« – Vključitev Modula narava v usposabljanja za gorske športne dejavnosti

Vsak gorski vodnik, inštruktor in trener ima odgovornost varovati okolje, v katerem deluje. Zato v okviru predpisanega usposabljanja za te poklice predlagamo obvezen modul o podnebni ozaveščenosti. Modul bi obravnaval tako vplive posamezne športne dejavnosti na okolje kot tudi načine, kako jih dejavno zmanjšati.

Za pridobitev naziva licenciranega vodnika, inštruktorja ali trenerja je potrebno določeno usposabljanje. To usposabljanje vključuje več modulov, od športno-specifičnih spretnosti do ravnanja v najzahtevnejših oziroma kriznih situacijah. Učni načrt bi lahko razširili z uvedbo novega modula, ki bi vodnike, inštruktorje in trenerje učil, kako ohranjati, spoštovati in primerno obravnavati naravno okolje, v katerem delujejo.

Prav tako je bistveno, da razumejo posledice neupoštevanja dobrih praks. Ciljne spretnosti bi vključevale tudi spoštovanje prostoživečih živali in njihovega bivanjskega prostora ter razumevanje pomena vsakega dela ekosistema. Tako bi bili seznanjeni z vplivi svoje športne dejavnosti in svojih dejanj.

Z razvojem teh spretnosti lahko inštruktorji, vodniki in trenerji varujejo naravo ter svoje znanje in veščine prenašajo na svoje kliente. To zagotavlja, da vedo, kako ravnati na način, ki varuje in ohranja okolje.

4. »New Land, New Life – Let Nature Thrive« – Nova zemlja, novo življenje – naj narava zaživi

Številni modeli razvoja ledenikov napovedujejo, da se bo do leta 2100 stalilo približno 90% alpskih ledenikov, za njimi pa bodo ostala obsežna območja, imenovana ledeniška predpolja. Na teh površinah se razvijajo novi ekosistemi z edinstvenimi vrstami in lastno dinamiko. Za namene upravljanja ledeniških predpolj predlagamo, da se ta območja razglasijo za naravne parke, s čimer bi zagotovili dolgoročno varstvo ekosistemov, ki se bodo tam razvili.

Spodbujali bi lokalne oblasti ali organizacije, naj ledeniška predpolja in okoliška zemljišča preoblikujejo v naravne parke ali rezervate. Tako bi se lahko rastline in živali na teh območjih naravno naselile. Pomembno je, da ta območja zaščitimo, saj lahko s tem ohranimo edinstvene habitate, posebnost alpske regije ter spodbujamo biotsko raznovrstnost.

Če je območje varno, lahko postane tudi čudovito pohodniško območje tako za turiste kot za domačine. Predlagamo, da se ukrep uvede pri manjših ledenikih s površino do dveh kvadratnih kilometrov. Dolgoročno rastline stabilizirajo tla in preprečujejo zemeljske plazove, večje rastline pa predstavljajo ovire, ki upočasnjujejo snežne plazove. S tem se dolina zaščiti pred potencialno škodo zaradi plazov.

5. »Watt's in the water« – Energija v vodi

Na območju Alp se hidroenergija pogosto uporablja, vendar njen potencial ni v celoti izkoriščen. Rešitev je »Watt's in the water«, ki nadgrajuje že obstoječe objekte z vključitvijo majhnih in učinkovitih turbin za proizvodnjo električne energije.

Gradnja novih jezov je že dolgo povezana s škodljivimi posledicami za ekosisteme in krajino. »Watt's in the water« ne spreminja mikrookolja, saj uporablja že obstoječe cevi za pitno vodo. Voda prihaja iz zbiralnika na višji nadmorski višini, kar je značilno za gorske vasi. Nato se spušča proti nižji točki, pri čemer se zaradi višinske razlike zvišuje tlak. Na poti se voda razdeljuje gospodinjstvom.

Voda, ki se ne porabi, nato odteče do najnižje točke, kjer je nameščena mikrohidroelektrarna. Tam voda poganja turbino, ki proizvaja električno energijo. Sistem je primeren za skoraj vsako lokacijo v alpski regiji. Ker so vodovodne cevi speljane pod zemljo, niso vidne in ne posegajo v videz pokrajine.

Poleg tega so takšne mikrohidroelektrarne cenejše in enostavnejše za namestitev kot običajne hidroelektrarne. Ker je mogoče del omrežja zapreti, je vzdrževanje preprosto. Če vode ni dovolj, se turbina samodejno izklopi. »Watt's in the water« lahko alpskim vasem zagotovi čisto energijo brez dodatne škode za okolje.